

**Memòria de la intervenció
arqueològica al carrer de Montserrat, 19/ Avinguda
de les Drassanes, 6-28/ carrer de Nou de la Rambla,
66-108/ Avinguda del Paral·lel, 54-58
Barcelona (Barcelonès)**

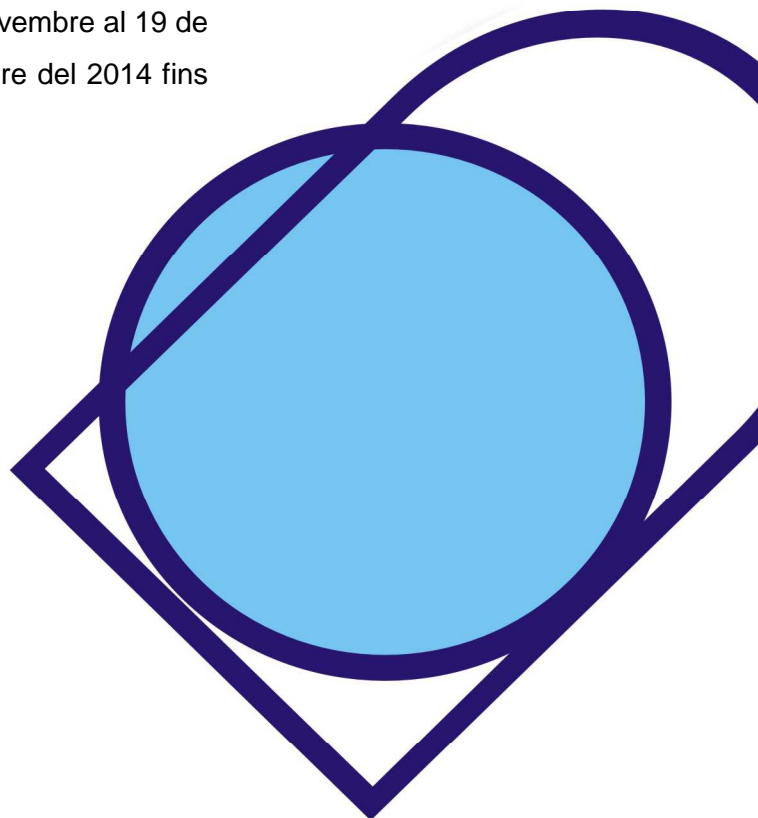
Codi: 119/14

**Núm. Expedient:
R/N 470 K121 NB-2014-2-11774**

Dates de la intervenció: Del 10 de novembre al 19 de
desembre del 2014 i del 22 de desembre del 2014 fins
el 18 de gener del 2015.

Autor: Jordi Ardiaca Rodríguez

Data de lliurament: Maig del 2016.

FITXA TÈCNICA

Nom del jaciment: carrer Montserrat, 19/ Avinguda de les Drassanes, 6-28/
carrer Nou de la Rambla, 66-108/ Avinguda del Paral·lel, 54-58.

Nº de referència de la resolució: R/N 470 K121 N-B-2014-2-11774

Nº d'inventari: 119/14

Projecte de recerca en el qual s'hi integra:

Municipi: Barcelona

Comarca: Barcelonès

Coordenades UTM: UTM31N- ETRS89 E (X) 431035,00000 – N (Y)
4580868,00000

s.n.m: 6,40 – 5,30 msnm

Superfície avaluada: rasa 1: 269.5 m. x 0.40 m. x 0.50 m., rasa 2: 61 m x 0.40 m. x 0.50 m.

Estat de conservació:

Tipus d'intervenció : Preventiva

Tipus d'activitat : Control

Cronologia: Contemporani

Dates d'execució: del 10 de novembre al 19 de desembre del 2014, demanant una pròrroga entre el 22 de desembre del 2014 fins el 18 de gener del 2015.

Promotor: Xarxa Oberta de Catalunya

Lloc de dipòsit temporal:

Directors/es: Jordi Ardiaca Rodríguez

Redactors/es de la memòria: Jordi Ardiaca Rodríguez

Paraules clau: Rasa de serveis, fibra òptica, resultats negatius

Resum: Es va realitzar el control arqueològic d'una rasa de serveis a les voreres dels carrers descrits. Aquesta rasa era per a fer passar el cablejat de fibra òptica, amb un resultat negatiu en la detecció d'estructures arqueològiques.

ÍNDEX

Fitxa tècnica.....	01
1- Introducció	03
2- Situació geogràfica i àmbit d'intervenció	04
3- Antecedents històrics i arqueològics	05
4- Metodologia	09
5- Descripció dels treballs i resultats obtinguts	10
6- Conclusions.....	14
7- Bibliografia	15

ANNEXOS

- Planimetria	17
- Inventari fotogràfic	19

1.INTRODUCCIÓ

En aquesta memòria recollim els treballs realitzats als carrers de Montserrat 19, avinguda de les Drassanes 6-28, carrer de Nou de la Rambla 66-108 i avinguda Paral·lel 54-58, de Barcelona. Els treballs han estat motivats per la instal·lació de cablejat de fibra òptica en dits carrers.

L'actuació duta a terme es contempla en el marc d'una Intervenció Arqueològica Preventiva definida en funció de l'interès arqueològic i de l'elevat valor històric de la zona, el Barri del Raval de Barcelona, que ofereix una rellevància arqueològica considerable per la possibilitat d'aportar nous elements que permetin aprofundir en el coneixement de l'ocupació urbana de la ciutat.

Els treballs han estat promoguts per Xarxa Oberta de Catalunya, l'empresa adjudicada per fer aquestes tasques ha estat Benito Arnó e Hijos. El control arqueològic ha estat realitzat per l'empresa Codex - Arqueologia i Patrimoni, sota la direcció de l'arqueòleg Jordi Ardiaca Rodríguez, entre els dies 10 de novembre i 19 de desembre del 2014, fent necessària una pròrroga entre els dies 22 de desembre i 18 de gener del 2015, d'acord amb la corresponent resolució d'expedient R/N 470 K121 N-B 2014-2-11774 del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

La planimetria ha estat realitzada pel dibuixant Mario Granollers de l'empresa Codex – Arqueologia i Patrimoni.

Els treballs s'han dut a terme d'acord amb la corresponent resolució de la Direcció General del patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.

El codi d'intervenció donat pel Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona ha estat 119/14.

2. MARC GEOGRÀFIC

L'indret del que és objecte la present memòria està situat al terme municipal de Barcelona, comarca del Barcelonès, al barri de la Raval, del districte de Ciutat Vella. Tot i que el permís fa referència a un seguit de carrers i avingudes per on es faria passar el cablejat de fibra òptica, carrer de Montserrat 19, carrer Nou de la Rambla 66-108 i l'avinguda del Paral·lel 54-58, es van aprofitar tubs de serveis ja passats en obres anteriors, i per tant no va haver tant moviment de terres, tan sols es van obrir dues rases a l'avinguda de les Drassanes 6-28.

Plànol de situació de les rases.

Les coordenades UTM31N-ETRS89 E (X) 431035 – N (Y) 4580868, l'alçada sobre del nivell del mar va del 6,40 metres al número 28 de l'avinguda Drassanes, i de 5,30 metres al número 6 d'aquesta avinguda.

3. ANTECEDENTS HISTÒRICS I ARQUEOLÒGICS

El control arqueològic efectuat, està situat a la part meridional del barri del Raval, les primeres notícies que tenim a partir d'excavacions arqueològiques referents a activitats humanes se situen al Neolític Antic. Entorn l'església de Sant Pau del Camp s'ha pogut observar una llarga seqüència de poblament que aniria fins el Bronze Antic. Els tipus de restes localitzades són bàsicament estructures domèstiques, com forats de pal, fons de cabana i llars de foc, i d'emmagatzematge com a sitges o enterraments.

En època romana aquesta serà una zona suburbial respecte Barcino, es per això que tindrà un ús agrícola com ho demostra l'existència de la vil·la romana de Sant Pau del Camp. Tot i que les restes identificades d'aquesta vil·la es conserven força malament (fonamentacions de pedra seca, sitges, retalls de *dolium* pertanyents a la *pars rustica* i una necròpolis) indicarien un assentament destinat clarament a activitats agrícoles i ramaderes. A part d'aquestes restes, sota l'actual edifici de les Drassanes, es va localitzar una via funerària d'entrada a la ciutat, cosa que també assenyalaria que ens trobem en un punt de pas en direcció cap a la ciutat de Barcino.

Aquest caràcter agrícola continuà en època medieval. Efectivament, tota aquesta àrea tenia un caràcter clarament rural, amb horts, camins i rieres, depenent del centre urbanístic situat a l'antiga ciutat romana. El progressiu creixement urbanístic de la ciutat emmurallada obligà ja en època medieval, al segle XIII, a construir un altre circuit de muralles que tenia com a límit a ponent la Rambla. La nova línia defensiva no va incloure la futura zona del Raval.

A finals del segle XIV es va evidenciar la necessitat d'ampliar el recinte emmurallat, moment en que quedaria inclòs dins el recinte la zona del Raval.

L'expansió comercial i militar vers la Mediterrània va fer augmentar la riquesa de la ciutat (fins arribar a ser una de les primeres potències marítimes de la Mediterrània). Una de les conseqüències d'aquest creixement fou la

construcció de les Drassanes a finals del segle XIII. Riquesa que també es va traduir en un creixement demogràfic que feia necessària la construcció d'una nova muralla. Durant el regnat de Pere III el Cerimoniós es van construir les muralles que van incloure el Raval, iniciant-se la construcció l'any 1359.

La zona que ens ocupa, durant els segles XV i XVII continua tenint les mateixes funcions que en època medieval; continua mantenint un baix poblament i nombroses zones desocupades. S'hi establiren alguns oficis com els terrissaires i carnissers, i s'incrementà el nombre d'edificis destinats als servis ciutadans i sobretot a les institucions religioses. D'ençà del segle XIII la zona es converteix en el punt de la ciutat on es troben més convents. També hi trobem moltes construccions dedicades a beneficència com la Casa de la Convalescència o la Casa dels Infants Orfes entre d'altres.

L'enderrocament de les muralles l'any 1859 permeté l'expansió urbanística cap a l'Eixample i de la indústria cap a la perifèria, de manera que el Raval es convertí en un barri de vivendes per als més desfavorits, en el que es concentraren gran part dels immigrants arribats amb motiu de les exposicions universals de 1888 i 1929. L'abandonament de les residències senyorials, el trasllat de les indústries a altres llocs de la ciutat o fora d'aquesta, i les diferents onades d'immigració en el decurs del segle XX anaren abocant el Raval cap a la marginalitat que avui encara pateix. Més endavant, en els segles XIX i XX, es convertirà en un centre d'activitat fabril.

Intervencions arqueològiques prèvies en solars propers:

- Avinguda del Paral·lel número 48-52, codi d'intervenció 089/06, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/301>: intervenció dirigida per Xavier Bermúdez López, al Gener de 2002. Consistí en l'execució de 8 sondeigs, on es van documentar diverses fases d'ocupació: la primera, de 1ª meitat s. XVIII, feia referència a diferents tipus de material ceràmic que evidenciarien un abocador ceràmic; la segona, entre s. XVIII i s. XIX, representada per soterranis d'edificis i horts o jardins; i l'última, l'enderroc de l'edifici que ocupava el solar.

- Carrer Nou de la Rambla número 45-63, codi d'intervenció 088/09, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3104>: intervenció dirigida per Daniel Alcubierre a l'agost del 2009. La intervenció arqueològica realitzada al carrer Nou de la Rambla, consistent en el seguiment de l'obertura d'una rasa per documentar la possible presència de restes arqueològiques, va concloure amb resultats negatius.
- Avinguda de les Drassanes número 19-29, codi d'intervenció 119/06, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/478>: intervenció dirigida per Estíbaliz Monguiló a l'octubre del 2006. El control de les obres va permetre documentar dues estructures: una claveguera del segle XIX composta per totxos units amb morter i un mur de cronologia contemporània.
- Avinguda de les Drassanes número 3, codi d'intervenció 006/02, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/121>: intervenció dirigida per Vanesa Camarasa entre gener i febrer del 2002. En total s'han obert 8 rases, que posteriorment es van unir donat lloc a una rasa de 184,50 m. amb una amplada de 0,50 m. i una fondària màxima de 0,70 cm. La rasa tan sols va proporcionar les restes d'un paviment de llambordes del segle XIX-XX, que es va localitzar en sentit transversal a la rasa.

A part d'aquestes intervencions, caldria resumir els diversos treballs arqueològics realitzats a l'interior de l'edifici de les Drassanes, degut a la proximitat de l'indret i a la importància de les restes. S'han realitzat diverses intervencions, les més importants correspondrien a les dirigides per Iñaki Moreno Expósito, Esteve Nadal Roma i Adriana Vilardell Fernández (Anuari d'Arqueologia i Patrimoni de Barcelona 2011), entre els anys 2010 i 2012. En aquestes intervencions es van poder identificar diverses fases d'ocupació. La primera, d'època romana, datada entre els s. I dC i el s. VI dC, corresponia a les restes d'una via funerària d'entrada a Barcino, amb diversos tipus d'enterraments, tant inhumats com incinerats. La segona, d'època baixa medieval, on s'ha de situar la construcció del primer edifici de les Drassanes en aquest sector, a finals s. XIII. A la tercera fase, a finals s. XVI, es procedeix a una remodelació integral de l'edifici preexistent i a successives reformes i canvis

d'usos fins a mitjans del s. XVIII en que l'edifici es convertirà en centre productor d'artilleria i en un caserna militar.

4. METODOLOGIA

La tasques arqueològiques han consistit en la observació visual de l'obertura de dues rases, una d'elles de 269.5 metres de llarg per 0.40 metres d'amplada per 0.50 metres de potència, situada entre els números 6 – 26 de l'avinguda de les Drassanes. La segona rasa de 62.5 metres de llarg per 0.40 metres d'amplada per 0.50 de potència, es situa al número 15 de la mateixa avinguda. Aquestes rases es varen obrir de forma mecànica, picant amb el punter de la màquina la vorera i la seva preparació, per després retirar-la, continuant de forma mecànica l'excavació fins a la cota requerida.

El mètode de registre utilitzat ha estat el proposat per E.C. Harris i A. Carandini, mitjançant la identificació de les diferents Unitats Estratigràfiques i la seva posterior documentació gràfica. A més s'ha utilitzat el format de fotografia digital per la presa de les imatges.

La documentació gràfica ha consistit en la realització de plantes a escala 1:20 de les rases. Aquests treballs gràfics han estat realitzats per l'equip de dibuixants de l'empresa CODEX i seran impresos i entregats en format paper i en format digital.

Per la medició de cotes s'ha utilitzat un teodolit convencional, amb les mesures preses en relació al punt zero absolut, extret del mapa topogràfic de la ciutat de Barcelona, aconseguit de la pàgina web www.guiadebarcelona.com.

No s'ha recuperat material arqueològic.

Pel que fa a les fotografies, aniran identificades amb el mateix codi que la intervenció (119/14) i seran numerades correlativament.

5. TREBALLS REALITZATS

Els treballs realitzats han consistit en el control visual de l'obertura de dues rases per col·locar el cablejat de fibra òptica. La primera d'elles individualitzada com a Rasa 100, es situa en el número 15 de l'Avinguda de les Drassanes de Barcelona, a l'alçada dels jardins de Dolors Aleu. La segona ha estat individualitzada com a Rasa 200 i està situada entre els números 6-28 de la mateixa avinguda.

Tot i que el permís d'intervenció fa referència també al carrer Montserrat 19, al carrer Nou de la Rambla 66-108 i l'avinguda del Paral·lel 54-58 de Barcelona, en aquest carrers ja s'havia col·locat en obres anteriors el tub per on es passaria el cablejat de fibra òptica, es per això que només es varen obrir rases a l'avinguda de les Drassanes. A continuació passarem a descriure les feines fetes en cadascuna de les rases.

-Rasa 100

Aquesta rasa està situada al número 15 de l'Avinguda de les Drassanes, a l'alçada dels jardins de Dolors Aleu, té una mida de 61 metres de llarg per 0.40 metres d'amplada per 0.50 metres de potència, la cota de la vorera és de 5.30 msnm, al no sortir cap estructura d'interès arqueològic no varem donar números d'unitats estratigràfiques. La rasa estava situada a 3.34 metres del voral a l'oest de la rasa, i a 3.26 del voral a l'estrem l'est.

Així sota el paviment de la vorera compost per llambordes de 18x12x07 centímetres, picat amb el punter de la giratòria, es va localitzar una capa de preparació de formigó que tenia una potència d'entre 10 i 15 centímetres, per sota d'aquesta preparació es localitzava una capa de sauló fins a la cota de 0.50 metres. Aquesta capa de sauló la hem interpretat com una capa d'anivellació per col·locar aquest paviment de llambordes, totes dues extrems de forma mecànica.

Foto número 1, vista de la rasa 100, a l'esquerra amb el paviment estret, i a la dreta foto número 2 vista de la rasa 100 a la cota final.

Un cop oberta la rasa es va procedir a col·locar els tubs per on passarà el cablejat de fibra òptica, es va tapar amb una primera capa del propi sauló estret, a posteriori es va posar un plàstic marcador a sobre de color groc i una altra capa del mateix sauló, llavors es va posar una cap de formigó per lligar el nou paviment de llambordes de les mateixes característiques que l'estret.

Degut a que només es van baixar 0.50 metres, l'estratigrafia no es va exhaurir.

-Rasa 200

Aquesta segona rasa estava a la vorera oposada a la rasa 100, situada entre els números 6-26 de l'Avinguda de les Drassanes. La rasa tenia una longitud de 269.50 metres, per una amplada de 0.40 metres i una potència de 0.50 metres, la cota de la vorera a l'extrem oest, a tocar del carrer Nou de la Rambla és de 6.40 metres i a l'altre extrem, al número 6 de l'Avinguda de les Drassanes, tenim una cota de 5.30 metres a la vorera. Al no sortir cap

estructura d'interès arqueològic no varem donar números d'unitats estratigràfiques.

La rasa estava situada a 1.70 de línia de façana, a l'extrem oest d'aquesta rasa, aquesta feia un gir fins anar a buscar una arqueta de connexió de cablejat, ja existent, situada a tocar de la façana.

Foto número 3, vista de la rasa 200 en procés d'obertura (foto de l'esquerra), i Foto número 4, vista de la rasa 200, amb els tubs parcialment col·locats (foto de la dreta).

Les llambordes de la vorera de mides 18x12x07 centímetres, per sota hi havia la capa de formigó que les lligava, aquesta capa tenia un gruix de 0.20 metres, totes dues varen ser picades amb el punter de la giratòria. Per sota hi havia una capa de sauló amb presència de materials contemporanis (plàstics i llaunes), en algun punt es varen trobar serveis en ús com el rec de l'arbrat de la vorera i el cablejat de l'enllumenat públic, que es va respectar.

Un cop efectuada la rasa i col·locats els tubs per on es farà passar el cablejat de fibra òptica, es cobria amb una capa de sauló (el mateix que s'havia extret), entre mig es col·locava una cinta marcadora de plàstic, per tornar a posar una

capa de formigó i un nou paviment de llambordes, de les mateixes característiques de les extretes.

Degut a que només es van baixar 0.50 metres l'estratigrafia no es va exhaurir.

Foto número 5, vista de la rasa 200 en procés d'obertura.

6. CONCLUSIONS

Els treballs de control arqueològic es van realitzar entre els dies 10 de novembre al 19 de desembre del 2014, demanant una pròrroga entre el 22 de desembre del 2014 fins el 18 de gener del 2015, a l'Avinguda de les Drassanes 6-26, ja que tot i que el permís d'intervenció fa menció a la instal·lació de cablejat de fibra òptica als carrers Montserrat 19, Carrer Nou de la Rambla 66-108 i Avinguda del Paral·lel 54-58, en aquests ja s'hi havien instal·lat tubs en obres anteriors, per tant no es van obrir rases en aquets carrers.

Aquesta intervenció va consistir en el control arqueològic de dues rases amb la finalitat ja esmentada. La primera rasa estava situada al número 15 de l'Avinguda de les Drassanes, a l'alçada dels jardins de Dolors Aleu, tenia una mida de 61 metres de llarg per 0.40 metres d'amplada per 0.50 metres de potència, partint d'una cota de 5.30 msnm. Es va documentar la mateixa seqüència estratigràfica en tot el tram: paviment de llambordes de la vorera, preparació de formigó i un nivell d'anivellació compost per sauló, sense cap rellevància a nivell arqueològic.

La segona de les rases es va realitzar entre els números 6-26 de l'Avinguda de les Drassanes, amb una longitud de 269.50 metres, per una amplada de 0.40 metres i una potència de 0.50 metres, on partíem d'una cota de 6.40 msnm a la part més propera al carrer de Nou de la Rambla, i de 5.30 msnm a l'extrem de l'Avinguda de les Drassanes número 6. La seqüència estratigràfica va ser la mateixa per tota la rasa, un paviment de llambordes, per sota una preparació de formigó i per últim una capa de sauló que es va interpretar com una anivellació, totes elles sense cap rellevància a nivell arqueològic.

En totes dues rases es van rebaixar 0.50 metres, sense exhaurir l'estratigrafia.

7. BIBLIOGRAFIA

- ALCUBIERRE GÓMEZ, Daniel (2009): Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Nou de la Rambla, 45-63 (Barcelona, Barcelonès). Codi: 088/09, Codex SCCL (inèdita).
- CAMARASA PEDRAZ, Vanesa (2002): Memòria arqueològica de la intervenció efectuada a l'Avinguda de les Drassanes, 3 (Barcelona, Barcelonès). Codi: 006/02, Àtics S.L. (inèdita).
- DDAA (1984): *Gran Geografia Comarcal de Catalunya, El Barcelonès i el Baix Llobregat vol. VIII*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona.
- ESPEJO BLANCO, José Manuel (2006): *Memòria arqueològica de la intervenció efectuada a l'Avinguda del Paral·lel, 48-52* (Barcelona, Barcelonès). Codi: 089/06, Àtics S.L. (inèdita).
- MONGUILÓ CORTÉS, Estíbaliz (2006): Memòria de la intervenció arqueològica efectuada a l'Avinguda de les Drassanes, 19-29 (Barcelona, Barcelonès). Codi: 119/06, Actium
- NADAL ROMA, Esteve i VILARDELL FERNÁNDEZ, Adriana (2012): Drassanes Reials, *Anuari d'Arqueologia i Patrimoni de Barcelona 2011*, Museu d'Història de Barcelona, Barcelona, pàg. 59-63.

ANEXOS

- Planimetria

- Llistat planimètric

Plànol 1 - Situació general de la intervenció (1:5.000)

Plànol 2 - Planta general de la Rasa 100 i 200 (1:400)

- Inventari fotogràfic

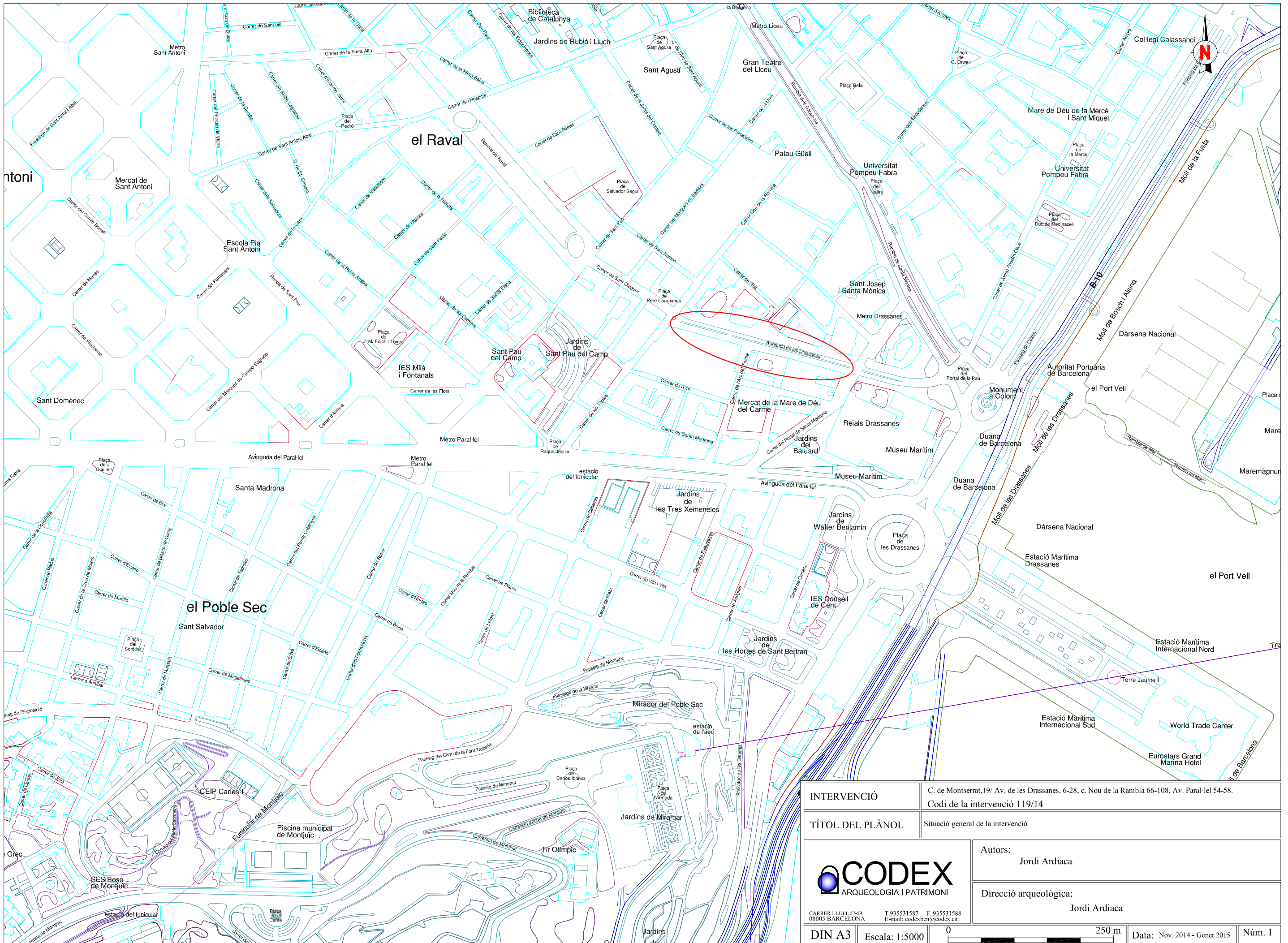
Foto 1: Vista de la rasa 100, en procés d'excavació, amb el paviment de llambordes estret.

Foto 2: Vista de la rasa 100, un cop acabada la seva excavació.

Foto 3: Vista de la rasa 200, en procés d'excavació, amb el paviment de llambordes estret.

Foto 4: Vista de la rasa 200, amb un tram amb els tubs ja posats, i en l'altra amb la rasa acabada la seva excavació.

Foto 5: Vista de la rasa 200, en procés d'excavació.

INTERVENCIÓ	C. de Montserrat, 19/ Av. de les Drassanes, 6-28, c. Nou de la Rambla 66-108, Av. Paral·lel 54-58. Codi de la intervenció 119/14			
TÍTOL DEL PLÀNOL	Situació general de la intervenció			
 CARRER LLULL 57-59 08005 BARCELONA T. 935531587 F. 935531588 E-mail: codexbcn@codex.cat	Autors: Jordi Ardiaca			
	Direcció arqueològica: Jordi Ardiaca			
DIN A3	Escala: 1:5000	0 250 m	Data: Nov. 2014 - Gener 2015	Núm. 1

